

Seksualpolitik
på specialskoler

Socialudvalget
Folketinget
Christiansborg
1240 København K

Kim Steimle Rasmussen
Blekinge Boulevard 2
2630 Taastrup
kim@sumh.dk
36 38 85 64

14/6-2013

Til Folketingets Socialudvalg

Vi sender hermed, til jeres orientering, en skrivelse vi også har sendt til Socialministeren, Børne- og undervisningsministeren, Ministeren for sundhed og forebyggelse, Uddannelsesministeren og Ministeren for ligestilling og kirke.

Skrivelsen er blevet til på baggrund af tre års arbejde i projekt Seksualpolitik på specialskoler og indeholder fem anbefalinger til handlinger, vi vil opfordre de fem ministerier til at udføre. Anbefalingerne vedrører forebyggelse af seksuelle overgreb på specialskoler, og vi sender dem til så mange forskellige ministerier, da de hver især har større eller mindre indflydelse på emnet.

Vi sender dem derudover til jer i Folketingets Socialudvalg i håb om, at anbefalingerne også kan blive rekommanderet af jer.

Om projekt Seksualpolitik på specialskoler:

Sammenslutningen af Unge Med Handicap og Socialt Udviklingscenter SUS har gennem de sidste tre år udført projekt Seksualpolitik på specialskoler. Med projektet har vi hjulpet over 100 specialskoler i gang med en seksualpolitik.

Børn og unge på specialskoler er ekstra udsatte for at blive udsat for seksuelle overgreb og med en seksualpolitik kan medarbejderne på specialskolerne blive meget bedre rustede til at håndtere elevernes sunde og/eller bekymrende seksualitet og mistanker eller viden om overgreb.

Hvis I ønsker at vide mere om projektet, kan I besøge projektets hjemmeside www.projektseksualpolitik.dk eller kontakte undertegnede.

Til orientering vedlægger vi også opsamling og konklusion fra projektets afsluttende evaluering.

Med venlig hilsen

Kim Steimle Rasmussen

Projekt Seksualpolitik på specialskoler

Til:

Social- og integrationsminister Karen Hækkerup
Børne- og undervisningsminister Christine Antorini
Minister for sundhed og forebyggelse Astrid Krag
Uddannelsesminister Morten Østergaard
Minister for ligestilling og kirke Manu Sareen

Vi skriver til jer, da projekt Seksualpolitik på specialskoler og repræsentanter i projektets følgegruppe, gerne vil viderebringe fem anbefalinger, som er blevet til på baggrund af erfaringer indsamlet gennem projektets tre år.

Vi håber, at I vil følge vores anbefalinger, der vil medføre øget kvalitet i specialskolernes virke, til gavn for medarbejdere, pårørende til og ikke mindst eleverne på landets specialskoler.

Vi vælger at rette anbefalingerne til fem forskellige ministerier, da anbefalingerne på hver deres måde berører de forskellige ministeriers arbejdsområder i større eller mindre grad. Vi har gennem projektperioden oplevet, at temaerne børn og unge med handicap, seksualitet, seksuelle overgreb og specialskoler rammer ned mellem mange forskellige stole, hvorfor vi håber, at de forskellige ministerier har mulighed for at drøfte anbefalingerne på tværs. Vi bemærker derudover, at løsningen på ét ministeriums problem måske skal findes i et andet ministerium, hvorfor vi håber på en vis grad af koordinering mellem de pågældende ministerier.

I er velkomne til at kontakte projektmedarbejder Kim Steimle Rasmussen for yderligere uddybning. Se kontaktoplysninger nedenfor.

Om projekt Seksualpolitik på specialskoler:

Gennem tre år har Sammenslutningen af Unge Med Handicap (SUMH) og Socialt Udviklingscenter SUS (SUS) i fællesskab udført projekt Seksualpolitik på specialskoler. I projektperioden har projekt Seksualpolitik på specialskoler været i kontakt med knap 200 specialskoler og har hjulpet over 100 specialskoler i gang med en seksualpolitik. Vi har gennem projektperioden indsamlet mange erfaringer og mener det er vigtigt, at alle specialskoler, uanset størrelse, udformer en seksualpolitik. En seksualpolitik kan være med til at udstikke rammer for medarbejderne, så de ved præcis hvordan de skal:

- 1: forholde sig til elevernes seksualitet
- 2: forholde sig til bekymrende seksuel adfærd
- 3: forholde sig til viden eller mistanke om overgreb
- 4: give en tilstrækkelig og relevant seksualundervisning.

Uden disse retningslinjer kan der være risiko for at børnene bliver mere udsat for seksuelle overgreb eller udvikler en u hensigtsmæssig seksuel adfærd.

Med venlig hilsen

Kim Steimle Rasmussen,

Projekt Seksualpolitik på specialskoler

Til orientering vedlægges opsamling og konklusion fra projektets afsluttende evaluering.

Anbefaling 1

Gør seksualpolitikker obligatoriske på specialskoler

Projekt Seksualpolitik på specialskoler har forsøgt at hjælpe ca. 200 skoler til at udforme en seksualpolitik, og ved projektets afslutning er 79 skoler færdige eller næsten færdige samt 24 skoler i gang med en proces hen mod en politik. En af grundene til, at det ikke er flere er, at skolerne kan være organisatorisk udfordrede. Flere af skolerne, der har takket nej til deltagelse oplyser, at de synes det er interessant og relevant, men at de gennem hele projektperioden ikke har kunnet finde tiden eller medarbejdere der ønsker at gå ind i arbejdet. Flere oplyser, at der kommer opgaver i vejen, som har højere prioritering, da vores tilbud har været frivilligt for dem at deltage i. Ved at gøre en seksualpolitik til et obligatorisk redskab på specialskolerne, vil flere specialskoler få langt bedre muligheder for at støtte eleverne til en sund seksualitet samt forebygge og håndtere overgreb.

Anbefaling 2

Seksualitet på dagsordenen – for børn og unge

Socialstyrelsen udgav i april 2012 håndbogen "Seksualitet på dagsordenen – En håndbog om professionel støtte til voksne med funktionsnedsættelser". Håndbogen er et rigtigt godt redskab til at kvalificere fagpersoner til at have en professionel og etisk tilgang til voksne menneskers seksualitet.

Projekt Seksualpolitik på specialskoler anbefaler, at en tilsvarende håndbog bliver udformet til børne- og unge-området. Gennem projektperioden er projektmedarbejderne stødt på utroligt mange gråzoner og stor tvivl hos medarbejderne på specialskolerne. Denne tvivl og disse gråzoner kunne godt bruge nogle klare svar, f.eks. gennem en sådan håndbog. Noget af den tvivl og de gråzoner projektet har stødt på, har f.eks. været spørgsmål om den kriminelle lavalder. Skal medarbejderne inddrage de sociale myndigheder eller politiet, hvis to børn på 14 år indleder et ellers ligeværdigt og harmonisk seksuelt forhold? Skal forældrene inddrages, hvis børnene er anbragte? Hvis den ene er 14 og den anden 15, hvordan skal medarbejderne så stille sig?

Andre spørgsmål drejer sig om tavshedspligt og videregivelse af informationer til forældre. Børn har vel også ret til hemmeligheder, så skal forældre informeres hvis to børn har kysset i skoletiden?

Hvor langt rækker (special)skolen ind i familiens sfære? Hvis en elev på 15 år har brug for hjælp til at lære at onanere, er det så skolens opgave? Og hvis familien ikke ser det samme behov?

Seksualundervisning er naturligvis obligatorisk, også på specialskoler, men mange specialskoler mangler redskaber til at løfte denne opgave. En sådan håndbog vil også kunne komme med anvisninger til, hvordan seksualundervisningen kan tilrettelægges til gavn for de mange forskellige elever på specialskolerne.

Der findes således mange uafklarede spørgsmål og gråzoner som en sådan håndbog eller anden skrivelse vil kunne adressere på en god måde.

Anbefaling 3

Efter- og videreuddannelse af personale

Projekt Seksualpolitik på specialskoler har gennem projektets tre år stødt på uvidenhed, berøringsangst, tabu, tvivl og usikkerhed fra specialskole-medarbejdere, når det kommer til at håndtere eleverns seksualitet på specialskolerne. Ved en øget viden og efteruddannelse i emnet, vil dette kunne reduceres kraftigt. Det vil være til stor gavn, hvis hele medarbejdergruppen på en specialskole modtager efteruddannelse i seksualitet, en uddannelse, som f.eks. seksualvejledere eller sexologer kan varetage. Det vil dog også være til stor gavn hvis enkelte nøglemedarbejdere på skolen modtager en uddannelse til seksualvejleder, en uddannelse til sexolog, masteruddannelse i sexologi eller anden relevant uddannelse.

Anbefaling 4

Gør seksualitet og seksualundervisning til fast fag/emne på pædagog- og læreruddannelserne

Gennem projektets tre år er vi utroligt mange gange stødt på medarbejdere på specialskolerne, som føler, at de mangler kompetencerne til at støtte eleverne til en sund seksualitet samt forebygge overgreb. Medarbejderne er bange for at gøre noget forkert eller at overskride elevernes grænser, når de vil give den vigtige og obligatoriske seksualundervisning, hvilket kan afstedkomme, at de afholder sig fra at gå ind i emnet overhovedet. Dette kan have alvorlige konsekvenser for eleverne, som har ekstra meget brug for seksualundervisning på en måde, som er tilpasset dem og deres specielle behov.

Det vil være til stor gavn, hvis seksualitet og seksualundervisning blev behandlet som et obligatorisk emne på pædagog- og læreruddannelserne, da alle lærere eller pædagoger på et eller andet tidspunkt i deres arbejde vil stå i en situation, hvor de skal forholde sig til en brugers seksualitet. Ved at have stiftet bekendtskab med emnet allerede på seminariet, vil de være forberedt på disse situationer og vil ikke reagere ud fra deres egne personlige holdninger og moralske ståsted, samt de vil blive bedre klædt på til at varetage den vigtige seksualundervisning.

Anbefaling 5

Øget forskning i emnet seksualitet og funktionsnedsættelser

Seksualitet for personer med funktionsnedsættelser er generelt et underbelyst område og det vil være gavnligt for hele feltet, hvis der bliver forsket mere i området.

Projektet har bl.a. stødt på tvivl og usikkerhed vedrørende om en elevs mistriivsel kan ses som et tegn på overgreb, eller om mistriivlsen er begrundet i et fremskredent handicap.

Der findes stort set intet materiale eller viden omkring multiple funktionsnedsættelser og seksualitet, hvorfor denne niche også godt kunne bruge noget opmærksomhed.

Ovenstående anbefalinger støttes af:

Socialpædagogernes Landsforbund

Forbundsformand

Benny Andersen

Seksualvejlederforeningen

Formand

Janne Liliendal

Landsforeningen LEV

Formand

Sytter Kristensen

Socialt Udviklingscenter SUS

Direktør

Per Holm

ULF-Ungdom

Formand

Lars Gjermansen

Sammenslutningen af Unge Med Handicap

Formand

Mads Brix Baulund

Autismeforeningen

Konst. formand

Heidi Thamestrup

Sex og Samfund

National chef

Marianne Lomholt

Børnerådet

Formand

Per Larsen

Seksualpolitik
på specialskoler

AFSLUTTENDE EVALUERING

Maj 2013

Opsamling og konklusion

Sammenslutningen af
Unge Med Handicap

Socialt Udviklingscenter

Seksualpolitikker på specialskoler - opsamling og konklusion

I efteråret 2010 påbegyndte Sammenslutningen af Unge Med Handicap (SUMH) og Socialt Udviklingscenter (SUS) projektet 'Seksualpolitik på specialskoler' med støtte fra satspuljemidlerne. Formålet med projektet var at styrke specialskolernes fokus på sund seksualitet og skabe en øget opmærksomhed på og beredskab til at forebygge og håndtere mistanke om seksuelle overgreb mod eleverne via udarbejdelse af seksualpolitikker. Projektet afsluttes i sommeren 2013, og i denne forbindelse har projektet gennemført en afsluttende evaluering. Følgende vil de væsentligste erfaringer og konklusioner fra evalueringen blive opsummeret.

I udarbejdelsen af evalueringsdesignet blev der fastsat følgende 5 fokusområder for evalueringen (evalueringskriterier). Fokusområderne omfatter:

1. Antal af specialskoler der har udarbejdet en seksualpolitik
2. Reduktion i læreres mistanker/viden om seksuelle overgreb mod elever med handicap
3. Erhvervede faglige kvalifikationer hos skolens personale
4. Kvalitet og indhold af seksualpolitikken
5. Projektejerskab og motivation.

Derudover har skolerne løbende formuleret deres egne målsætninger for arbejdet med seksualpolitikker:

1. Ensartethed i støtten til det enkelte barn
2. Fagligt baserede beslutninger
3. Sikring af rettigheder og tryghed i forhold til såvel børn som personale
4. At der handles korrekt og hensigtsmæssigt i overgrebssituationer.

Evalueringen har på baggrund af spørgeskemaundersøgelser og fokusgruppeinterviews vurderet målopfyldelsesgraden for projektets såvel som for skolernes mål.

I forbindelse med evalueringen af målopfyldelsesgraden for projektet har skolerne beskrevet en række udfordringer. Udfordringerne tegner et billede af den praktiske kontekst, projektet har indgået i, og dermed også baggrunden for målopfyldelsesgraden af fokusområderne. De mest centrale udfordringer for projektarbejdet har været organisatoriske udfordringer - fx ny elevsammensætning, skolesammenlægninger, ny ledelse, andre konkurrerende projekter mv. Derudover er emnet seksualitet i sig selv vanskeligt, da det stadig er tabuiseret, og i det hele taget vanskeligt at håndtere som følge af børnenes særlige behov og udfordringer.

182 af landets specialskoler deltog i projektet. Målsætningen var, at 90 % af disse skoler ved projektafslutningen ville have en seksualpolitik. Dette mål blev ikke nået. Ved projektafslutningen havde godt 43 % af skolerne en seksualpolitik. Ca. 13 % var i gang med en proces i forhold til at udvikle en seksualpolitik. Ca. 26 % af skolerne var blevet kontaktet, men havde endnu ikke igangsat en proces, mens næsten 18 % af skolerne ikke umiddelbart ønskede at udarbejde en seksualpolitik – typisk fordi skolen kun havde ganske få elever (mindre end 10), og derfor vurderede det mere hensigtsmæssigt at løse udfordringerne, efterhånden som de opstod. Det må konstateres, at opbakningen til projektet var mindre end forventet, idet andelen af skoler der ikke ønskede at udarbejde en seksualpolitik var større end de estimerede 10 %.

Der er intet, der indikerer, at projektholdet ikke har været tilstrækkeligt opsøgende over for de skoler, der ved projektafslutningen ikke havde en seksualpolitik. Alle skoler er blevet kontaktet af projektet og har modtaget projektmaterialer samt tilbud om undervisning og rådgivning. Selv om en større andel af skolerne end forventet ikke ønskede at udarbejde seksualpolitikker, har projektet været i kontakt med næsten dobbelt så mange medarbejdere som projektets egentlige målsætning. Dette fordi projektet har tilbudt undervisning og rådgivning til den samlede personalegruppe på flere skoler, frem for kun til de nedsatte arbejdsgrupper som oprindeligt planlagt.

Det var forventningen, at man ville se en ændring i antallet af mistanker eller viden om overgreb, som følge af øget viden og kvalifikationer hos personalet på skolerne. Først en stigning i antallet, som følge af øget opmærksomhed på problematikken, dernæst et fald som følge af den forebyggende indsats. Der har imidlertid ikke kunnet registreres ændringer i antal i hverken nedadgående eller opadgående retning. Dette skyldes først og fremmest, at processen med at sætte projektet i gang og udarbejde seksualpolitikker har vist sig at være meget langsom. Mange skoler har således endnu ikke færdiggjort eller implementeret seksualpolitikkerne, der skulle medvirke til at skabe den angivne ændring i antal mistanker eller viden om overgreb. Derudover går der så lang tid imellem, at skolerne, ifølge dem selv, oplever overgreb, at der forudsættes registrering af ændringer over en længere tidsperiode, end hvad der er muligt inden for projektets rammer, såfremt ændringer skal kunne indfanges.

Potentialet for at personalet fremadrettet bliver bedre til at registrere mistanker eller viden om overgreb forventes at være forbedret i projektperioden, såfremt man kigger på personalets kvalifikationer. Projektet giver et entydigt billede af oplevelsen af bedre kvalifikationer i arbejdet omkring børnenes seksualitet samt en generelt større åbenhed og opmærksomhed på emnet. I enkelte tilfælde har man også allerede nu kunnet registrere ændringer i børnenes adfærd i forhold til, at børnene er mere bevidste om egne grænser. Der er ligeledes sket en mindre stigning i antallet af skoler, der tilbyder deres børn seksualundervisning.

For de skoler der har udarbejdet seksualpolitikker gælder, at de generelt opfylder målsætningen om seksualpolitikker med klare mål og tydelige handlingsanvisende beskrivelser af skolens arbejde med forebyggelse og håndtering af seksuelle overgreb, og at seksualpolitikken er synlig og kendt blandt ansatte og forældre. Skolerne der i dag har udarbejdet en seksualpolitik har alle klare handlingsanvisninger i forhold til håndtering af seksuelle overgreb, og politikkerne er godkendt af forældrebestyrelserne samt lagt på skolernes hjemmeside. Hvad angår målet om handlingsanvisninger til skolernes arbejde med *forebyggelse* er resultaterne mere tvetydige. Langt fra alle har handlingsanvisninger på, hvordan der skal arbejdes med forebyggelse direkte beskrevet i seksualpolitikken. For mange af de store skoler er seksualpolitikken meget overordnet og beskriver skolens værdisæt, da seksualpolitikken vurderes at blive for omfattende, såfremt der skal angives konkrete handlingsanvisninger for arbejdet med den enkelte elev. I stedet lægger seksualpolitikken op til, at der skal udarbejdes handlingsanvisninger i de enkelte teams omkring barnet. På mange skoler italesættes forebyggelse og håndtering af overgreb desuden som værende underordnet arbejdet med at sikre børnene retten til en seksualitet, hvorfor handlingsanvisninger for forebyggelse og håndtering af overgreb kun er sekundært og ikke behandles direkte. Der kan være forskellige strategiske overvejelser bag, at skolerne italesætter arbejdet med seksualpolitikker forskelligt – det kan handle om at få opbakning fra forældre og ansatte. Projektets udgangspunkt er, at understøttelse af udviklingen af en sund seksualitet i sig selv kan forebygge overgreb, og dermed kan handlingsanvisninger, der relaterer sig til udvikling af en sund seksualitet, og retten til en seksualitet, også forstås som forebyggende anvisninger.

På ca. 44 % af de skoler der har tilhørt projektets målgruppe, er man ved projektets afslutning endnu ikke kommet i gang med arbejdet med udarbejdelse af seksualpolitikker. Her må projektejerskab og motivationen for arbejdet vurderes at være lav. Blandt de skoler der ved projektafslutning har igangsat en proces, eller er færdige med udarbejdelsen af seksualpolitikker, har projektejerskabet og motivationen for at indgå i projektet været stort hos de medarbejdere, der er blevet direkte involveret i arbejdet. Jo flere medarbejdere der har været involveret i projektet, jo større projektejerskab og motivation på skolen som helhed, og jo bedre resultater i forhold til projektets øvrige målsætninger. Dette gælder også målopfyldelsen i forhold til de mål, som en del skoler selv har formuleret uden om de overordnede projektformål, hvor mange allerede tidligt i processen vurderer at have opnået større ensartethed i støtten til det enkelte barn, en højere grad af fagligt baserede beslutninger og øget sikring af rettigheder og tryghed i forhold til såvel børn som personale. Det er endnu for tidligt at sige noget om, hvor vidt der handles korrekt og hensigtsmæssigt i overgrebssituationer, idet der ikke har fundet overgrebssituationer sted, efter seksualpolitikkerne er blevet udarbejdet hos de adspurgte.

For alle de evaluerede forhold gælder, at man først længere ude i fremtiden – og efter gennemførslen af evalueringen - vil få et overblik over de samlede resultater af skolernes arbejde, samt hvilken effekt indsatsen har haft i forhold til forebyggelse af overgreb og udvikling af en sund seksualitet hos børn, der går på specialskoler i Danmark.

